

ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΤΗΣ

ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΣ

ΜΕΡΟΣ Δ΄.

ΦΥΣΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ.

Πῶς φαίνεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, δεῖ εἶναι δύσκολον νὰ ἀποδειχθῇ· ἐπειδὴ ὅλα ἐκεῖνα, ὅπῃ τὸν περικυκλόνει, ὅλα ἐκείνα, ὅπῃ εἶναι εἰς τὸν ἑαυτὸν τε φωνάζει, ὅτι εἶναι εἷς Θεός. Τὸ νὰ πληροφορήσωμεν ὅμως εἰς τῆτο εἶνα ἄθεον, ὅ ἔστιν εἷς, ὅπῃ ἀρνεῖται αὐτῷ τὴν ὑπαρξιν, μὲ ἀποδείξειν τὸσον ἐναργῆ, ὅπῃ ἢ νὰ υπενδῶση εἰς αὐτῷ, ἢ νὰ γῆ ἕξαρτος τῶ ὀρθῶ λόγῳ, τῆτο εἶναι τὸ δυσκολώτατον.

Αἱ ἀποδείξεις, ὅπῃ κοινῶς μεταχειρίζονται εἰς τῆτο, φαίνονται ὅτι δεῖ φθάνειν εἰς τὸν βαθμὸν ἐκείνης τῆς μεταφυσικῆς ἐναργείας, ἡ ὁποία ἀναγκάζει μὲ μίαν ἀκαταμάχητον ἰχυρὸν τὸν ἰχυρογνώμονα ἀπὸ τὸν νὰ τὴν ὁμολογήσῃ.

Διὰ τί ὅλα ἐκεῖνα, ὡς παραδείγματος χάριν, ὅπῃ ὑποθέτειν τὴν ὑπαρξιν τῶ σωμάτων (ἢ τέτοια εἶναι αἱ περιαιότεραι), δεῖ θέλειν ἢμπορέσει ποτὲ νὰ φθάσῃ εἰς τῆτον τὸν βαθμὸν τῆς μεταφυσικῆς ἐναργείας· ἐπειδὴ τῆς ὑπάρξεως τῶ σωμάτων ἡμεῖς δεῖ ἔχομεν, ὡς τὴν φυσικὴν βεβαιότητα, ἡ ὁποία εἶναι νὰ τέτοια, ὅπῃ ὅποιος ἤθελε τολμήσῃ νὰ τὴν ἀρνη-

ἀρνηθῆ μετέλειπται, ἢ θελε νομιθῆ ἀναίδητος (Ὁ-
ρα Λογικ. Μέρ. Α'. Τμήμ. Γ'. Κεφ. Γ'. Ἀρθρ. Α'.
§. Β'). μ' ὅλον τῆτο ἀν' θέλωμεν νὰ λάβωμεν τὴν
ἀποδείξιν τῆς ὑπάρξεως τῆ Θεῶ ἀπὸ τὴν ὑπαρξιν τῆς
σωμάτων, εἴας ἄθεος θέλει μᾶς εἰπῆ περὶνι, ὅτι
δεν εἶναι ἀδιώατον νὰ μὴ ὑπάρχεν τὰ σώματα, καὶ
δεν θέλωμεν ἔχη κανεὶν μέσον νὰ τῆ τὸ ἀποδείξω-
μεν μεταφυσικῶς.

Διὰ νὰ ἀποδείξωμεν λοιπὸν μετέφυσικῶν καὶ
ἀπόλυτην βεβαιότητα τὴν ὑπαρξιν τῆ Θεῶ, εἶναι ἀ-
νάγκη νὰ καταφύγωμεν εἰς ἄλλο μέρος, καὶ νὰ τὴν
ἀξίωμεν ἀμέσως ἀπὸ τὴν ὑπαρξιν τῆς ἐδικῆς μας
ψυχῆς, ἢτοι ἐκεῖνα τῆ ὄντος, ὅπῃ ἐν ἡμῖν νοεῖ. Ε-
πειδὴ τῆς ὑπάρξεως τῆς ἔχουμεν βεβαιότητα ἀπόλυ-
τον καὶ μεταφυσικῶν καὶ ὅποιονδήποτε αἴδημα, τῆ ὅ-
ποῖα ἔχουμε συνείδησιν, φθαίνει νὰ μᾶς βεβαιώση
πληρέστατα (Λογικ. Μέρ. Α'. Τμήμ. Γ'. Κεφ. Γ'.
Ἀρθρ. Α'. §. Ι.). Ἀφ' ἧ λοιπὸν ἠμπορέσωμεν νὰ
ἀποδείξωμεν, ὅτι εἶναι ἀδιώατον νὰ ὑπάρχη ἀφ' ἑαυ-
τῆ τῆτο τὸ ὄν, θέλει ἀποδειχθῆ ἐπομῶνως ὅτι πρέ-
πει ἀναγκαίως νὰ ὑπάρχη εἴας Δημιουργός, ἀπὸ τὸν
ὅποιον ἔλαβε τὴν ἀρχὴν. Καὶ ἐντεῦθεν θέλωμεν
μεταβῆ δὺκολώτατα εἰς τὸ νὰ ἀποδείξωμεν, ὅτι αὐτὸς
ὁ Δημιουργός πρέπει νὰ ὑπάρχη ἀφ' ἑαυτῆ, πρέπει
νὰ εἶναι αἰδιος, καὶ πρέπει νὰ ἔχη καὶ ὅλα τὰ ἄλλα
προσόντα, ὅπῃ ἀνήκον εἰς τὸν Θεόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Πῶς ἀπὸ τὴν ὑπαρξιν τῆς ἐδικῆς μας ψυ-
χῆς ἀπαδείχμεται μετέφυσικῶν βεβαιό-
τητα ἢ ὑπαρξιν τῆ Θεῶ.

Εἴνα ὄν ὑφιστάμενον παρ' ἑαυτῆ, τὸ ὅποιον μετέφυσικῶν
ὄνομα ὀνομάζεται ὄν ἀναγκαῖον, πρέπει βέβαια νὰ
εἶναι

εἶναι ἀνεξάρτητον ἀπὸ κάθε ἄλλο, τὸσον καὶ τῶ ὑ-
παρξίν, ὅσον καὶ τὸν τρόπον τῆς ὑπάρξεώς τε ὅπερ
ὅτι πρέπει νὰ ἔχη εἰς τῆ λόγους καὶ τὸν λόγον τῆ
ὑπάρχειν, καὶ τὸν λόγον τῆ ὑπάρχειν καὶ τὸν δε, ἢ
τὸν δε τὸν τρόπον, χωρὶς νὰ ἠμπορῇ αὐτὸς ὁ ἄλλος
τῆ ὑπάρχειν νὰ τῆ προέρχεται ἀπὸ ἄλλο, ἢ νὰ με-
ταβληθῇ, ἢ νὰ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ ἄλλο. Ἐπειδὴ δὲ
ἠμπορεῖ νὰ ἀναγκασθῇ ἀπὸ ἄλλο ἢ νὰ ἀλλάξῃ τὸν
τρόπον τῆ ὑπάρχειν, χωρὶς νὰ χάσῃ τὸν λόγον, ὅ-
πως ἔχει εἰς αὐτὸ τῆ ὑπάρχειν καὶ τὸν ἐδικὸν τῆ ἄ-
λογον, τὸν ὁποῖον μῆτε αὐτὸ ἠμπορεῖ νὰ τὸν
χάσῃ, καθὼς ἐρρέθη ἠμπορῶν (Τμημ. Γ'. Κεφ. Β'.
Α' ρθρ. Α').), μῆτε ἄλλο νὰ τῆ τὸν ἀφαιρέσῃ, ἀνί-
σως προέρχεται ἀπὸ δυνάμιν ἐδικλῶς, καὶ ἰσχυρῶς
ἐσωτερικῶς μὲ τῶ ἰδίαν τῆ ὑπαρξίν.

Λοιπὸν τῆτο φθαίνει νὰ δείξῃ τινὰς ἐναργῶς, ὅ-
τι ἐκεῖνο τὸ ὄν, ὅπως εἰς ἡμᾶς νοεῖ, δὲν ὑφίσταται
βεβαίαι ἀφ' ἑαυτῆ. Ἐπειδὴ ποῖος δὲν αἰδαίνεται ἐκ
δικωκῆς πείρας εἰς πόσας μεταβολὰς ὑποκείμεθα
ἐπαντοτιὰ, καὶ πόσα αἰδήματα ἀναγκαζόμεθα νὰ ὑ-
ποφέρωμεν, τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον γνωρίζομεν πῶς δὲν
τα ἐποροξνήσαμεν ἡμεῖς αὐτοὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν μας,
ἀλλὰ καὶ ὅτι ἠθέλαμεν μάλιστα νὰ τὰ ἀφαιρέσωμεν
ἀπὸ λόγους μας, καὶ δὲν ἠμπορῶμεν; Ἐν ᾧ ἐγὼ ἔλαβον
βω μὲ σῶ φίλον με εἰς συνομιλίας ἠδεῖς, μὲ πλα-
κόνει σῶς ἀποροδοκῆτως εἰς ταῖς πλάταις, καὶ μὲ
κτυκῶ, ἢ μὲ πληγόνει πῶς ἠμπορῶ νὰ ἀμφιβαί-
λω, ὅτι ὁ πόνος ὅπως αἰδαύομαι δὲν μοὶ προέρχε-
ται ἀπὸ μίαν αἰτίαν ἑξωτερικῶς, καὶ ἕτερον ἀπὸ
λόγους μας;

Τὸ νὰ εἰπῶν ὅτι τῆ ὑποκειμένης, ὅπως μὲ ἐτύπη-
σε μόνον φυσικῶς βεβαιότητα ἔχω, δὲν ἀξίζει τίπο-
τες ὅτι Ἐπειδὴ εἰς τῆτο σωμαίνῶ μὲ χαρᾶς, ὅμως ἐγὼ
ἔχω μεταφυσικῶς βεβαιότητα, ὅτι αὐτὸ τὸ ἀλγεινὸν
αἶδημα δὲν τὸ ἐποροξνήσα εἰς τὸν ἑαυτὸν με ἐγὼ
αὐτὸς ἔχω προσέτι μεταφυσικῶς βεβαιότητα, ὅτι
αὐτὸ

αὐτὸ δὲ ἔχει καμμίαν συνάφειαν μετὰ τὰ προηγούμενα αἰδήματά μας, εἰς ἔσπον ὅπως νὰ ἠμπορῶ νὰ εἰπῶ ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπ' ἐκεῖνα· ἔχω λοιπὸν μίαν πλήρη καὶ ἀπόλυτον βεβαιότητα, ὅτι δὲν προέρχεται ἀπὸ λόγον μας. Λοιπὸν ἀνίσως ἐγὼ εἶχα τὴν ὑπαρξίν μας ἀφ' ἐαυτῶν μας, καὶ ὁ ἔσπος τῆς ὑπάρξεώς μας ἐκρέμενταν ἀπὸ ἐμῶν μόνον, πῶς ἦτον δυνατὸν νὰ ἀκολουθήσῃ, ὅπως νὰ μετ' ἐξυμνώσῃ ἄλλος ἀποσδοκῆτως ἀπὸ τὴν ἡδεῖαν ὑπαρξίν, εἰς τὴν ὁποίαν ἤμεν, καὶ νὰ μοι δώσῃ ἀντ' αὐτῆς μίαν ἄλλαν ἐναντίαν χρεῖς νὰ δέλω;

Δὲν εἶναι ὅμως αὐτὴ μόνη ἡ περίστασις, εἰς τὴν ὁποίαν δηλᾶται, ὅτι ἐξαρτώμεθα ἀπὸ ἄλλα ὄντα, ἀλλὰ πῶς γίνεται φανερόν εἰς ὅλα μας τὰ αἰδήματα· ἐπειδὴ δὲν ἠμπορῶμεν νὰ δώσωμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας κανένα αἶδημα, χρεῖς τὴν συνδρομὴν ἐξωτερικῶν αἰτίων, μήτε νὰ ἀποποιηθῶμεν κανένα, ὅποτε τὰ ἐξωτερικὰ αἶτια ἐνεργῶν πραγματικῶς ἐπάνω μας. Εἰς τὴν δυνάμιν τῶν αἰθανέδων εἶμασθε, καθὼς πολλὰκις ἐρρέθη, καθαρῶς παθητικοί. Ὅλη ἡ δρασι-κότης μας συτίσεται εἰς τὸ νὰ εἰδοποιηθῶμεν πρὸς τῶν αἰδημάτων, ὅπως λαμβάνομεν, χρεῖς νὰ ἠμπορῶμεν μήτε νὰ τὰ ποροξενήσωμεν, μήτε νὰ τὰ ἀφαιρέσωμεν καθ' ἑαυτῆς. Λοιπὸν μετὰ τὸ νὰ ἐξαρτῶνται πάντοτε οἱ ἔσποι τῆς ὑπάρξεώς μας ἀπὸ ἐξωτερικὰ αἶτια, πῶς ἠμπορῶμεν νὰ εἰπῶμεν, ὅτι καὶ ἡ ὑπαρξίς μας, καὶ ὁ ἔσπος τῶν ὑπάρχειν κρέματα ἀπὸ λόγον μας;

Ἄλλως, ἀντὶ τὸ ὄν ὅπως εἰς ἡμᾶς νοεῖ, ὑφίστατο ἀφ' ἐαυτῶν, ἔπρεπε βέβαια νὰ εἶναι ἀνεξάρτητον ἀπὸ κάθε ἄλλο, τὸλάχιστον εἰς τὴν δυνάμιν τε τὴν ἰδίαν, τὴν ἐσιφῆν, τὴν χαρακτηριστικὴν, ὅπως εἶναι ἡ νόσις. Ὅμως μήτε πῶς δὲν ἠμπορῶμεν νὰ τὸ εἰπῶμεν· μάλιστα τὸναντίον ἔχομεν κάθε λόγον νὰ ἀποφαινώμεθα, ὅτι χρεῖς τὴν συνδρομὴν τῶν ἐξωτερικῶν αἰτίων, δὲν ἠδεδελε νοήσῃ ποτέ. Ἐπειδὴ εἶναι βέ-

βέβαιον ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν ἔμπορεῖ νὰ νοήσῃ χωρὶς ἰδέας (ἐκλαμβάνω ἐδῶ τὸν ὄρον εἰς σημασίαν ἡλικιωτάτου πρὸ ὅλων ἐκείνων, ὅπως ἔμπορεῖν νὰ εἶναι ὑποκείμενον τῷ νοήσεών μας), καὶ ὅτι αἱ ἰδέαι ὅλαι μᾶς ἔρχονται καὶ πρῶτῳ ἀρχῶν ἀπὸ τὰ αἰδήματα· διὰ τί εἷας τυφλὸς ἐκ ἡμετέρας δὲν ἔμπορεῖ πατέ νὰ ἔχῃ καμμίαν ἰδέαν τῷ χρωμάτων· εἷας κωφός, καὶ σερμηλὸς ἀσφρήσεως, γούσεως, καὶ ἀφῆς, ὅπως δὲν ἠθέλε λάβῃ ποτέ κανένα αἶδημα, δὲν ἠθέλον ἔχῃ μήτε καμμίαν ἰδέαν· λοιπὸν πῶς ἔμπορεῖσε νὰ νοήσῃ;

Νὰ εἰπῇ τινὰς ὅτι ἐδύατο νὰ ἔχῃ κανένα εἶδος ἰδεῶν, ὅπως ἡμεῖς ἀγνοῶμεν, δὲν ἔμπορεῖ· διὰ τί ἂς ἐμβῶμεν πῶρα ἡμεῖς εἰς τὴν κατάστασιν αὐτῆς, καὶ ἂς καταβῶμεν εἰς ἐκείνῳ τὴν στιγμήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ψυχὴ μας δὲν εἶχε λάβῃ ἀκόμη κανένα αἶδημα. Ἄν αὐτὴ ὑφίστατο ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ ἂν εἶχε τότε καμμίαν ἰδέαν, δὲν ἔμπορεῖσε βέβαια νὰ τὴν ἔχῃ ἀλλέως, πρὸς διὰ μέσε τῆς ἰδίας τῆς δυνάμεως, καὶ τῆς φύσεώς τῆς. Λοιπὸν καθὼς δὲν ἔλαβον αὐτὰς τὰς ἰδέας ἀπὸ κανένα, ἔτω δὲν ἔμπορεῖσαν μήτε νὰ τῆς ἀφαιρεθῶν ἀπὸ κανένα. Ἐπὶ ἄρα λοιπὸν νὰ τὰς ἔχῃ πάντοτε. Ὅμως γνωρίζομεν ἡμεῖς ἐν ἑαυτοῖς ἰδέας ποτέ; Ἐξ ἑαυτοῦ νὰ τὰς ἐλάβωμεν ποτέ; Καὶ ἂν τὰς εἶχαμεν ἐξ οἰκείας δυνάμεως, ἐξ οἰκείας φύσεως, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ ἔξάρωμεν; Καὶ μὴν ἔξάρωντάς το, δὲν εἶναι λοιπὸν βεβαιότατον ὅτι δὲν τὰς ἔχομεν; Τί ἄρα γε εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποκλειθῇ τίς εἰς τὸ;

Πηγαίνομακρύτερα, καὶ ἐρωτῶ, ἂν ἡ ψυχὴ μας ἔμενον αἰδίως ἔτω χωρὶς καμμίαν ἰδέαν, ἔμπορεῖσαν ἄρα γε νὰ νομιθῇ διανοητικὸν ὄν; ὄχι βέβαια· ἐπειδὴ εἷας διανοητικὸν ὄν, καὶ ἄνοητικὸν ἀφ' ἑαυτῆς, τὸ ὁποῖον ὅμως νὰ μὴν ἔχῃ καμμίαν ἰδέαν ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ ἐπομένως νὰ μὴν ἔμπορῇ νὰ νοήσῃ ἀφ' ἑαυτῆς, εἶναι σαφὴς ἀντίφασις.

Να εἶπῃν πάλιν, ὅτι εἶναι μ' ὅλον τὸτο ὄν διανοη-
 τικόν, ἐπειδὴ ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὴν δυνάμιν τῆ νοεῖν,
 οὕτως ὅπῃ ἠθέλων τῆ παρρησιαθῆ αἱ ιδέαι, δὲν ὠ-
 φελεῖ τίποτες. Ἐπειδὴ τὸτο πηγαίνει καλὰ ἐν ὅσῳ
 ὑποδέτεται, ὅτι ἡ ψυχὴ ἔλαβε τὴν ἀρχιότης ἀλ-
 λοθεν. Τότε δὲν εἶναι καμμία δυσκολία νὰ κατα-
 λάβῃ τινὰς, ὅτι ἡ ψυχὴ ἔχει τὴν δυνάμιν τῆ νοεῖν,
 μ' ὅλον ὅπῃ δὲν ἐνόησε ποτὲ, καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ
 νοήσῃ, χωρὶς νὰ προηγηθῆ ἐνέργεια καμμίας ἐξωτε-
 ρικῆς αἰτίας, ὅπῃ νὰ διεγείρῃ εἰς αὐτὴν αἰδήμα-
 τα. Αὕτῃ εἶναι εἷς ὄν ἐξανθητικόν, τὸ ὁποῖον ἔλα-
 βεν ἀπὸ τὸν Δημιουργόν τῆς τὴν δυνάμιν τῆ νοεῖν κα-
 τ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ὅμως εἷς ὄν ὑφίσταμενον ἀφ' ἑαυ-
 τῆ, τὸ ὁποῖον ἔχει παρ' ἑαυτῆ τὴν δυνάμιν τῆ νοεῖν,
 καὶ εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἀφ' ἑαυτῆ δὲν ἠμπορεῖ πο-
 τε νὰ νοήσῃ, εἶναι ἢ πλέον ἀνόητος ἀντίφασις τῆ
 κόσμου.

Ἀνίσως λοιπὸν τὸτο τὸ ὄν ὑφίστατο ἀφ' ἑαυτῆ, ἠ-
 θελον εἶναι εἷς ὄν τελείως ἀτοπον καὶ ἀντιφατικόν.
 Λοιπὸν εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑφίσταται ἀφ' ἑαυτῆ. Λοι-
 πὸν αὐτὸ χρεωθεῖ τὴν ἀρχιότης εἰς ἄλλο κανεῖα. (1)
 Ἀφ'

(1) Ἐδείξαμε μίαν ἄλλην ἀντίφασιν εἰς τὴν Λογικὴν (Μέρ.
 Α'. σελ. 82.), ἡ ὁποία δείχνει παρομοίως ὅτι ἡ ψυχὴ μας, δὲν
 ὑφίσταται βέβαια ὡς ἰδίως τῆς δυνάμεως· ἀλλὰ τί οἰσῶς ὑφίστατο
 ὡς οἰκείας δυνάμεως, πῶς ἢ τὸν τρόπον νὰ μὴ ἔχη συνείδησιν αὐ-
 τῆς τῆς δυνάμεώς τῆς; Ἐνὰ ὄν ἐξανθητικόν, ὅπῃ ὑπάρχει ὡς ἰ-
 δίως δυνάμεως, ὅπῃ ὑπῆρχε πάντοτε ὡς ἰδίως δυνάμεως, ὅπῃ
 ἔχει συνείδησιν τῆς ὑπάρξεώς τῆς, ὅμως δὲν ἔχει συνείδησιν τῆς
 ἐν αὐτῷ δυνάμεως τῆς ὑπάρξεως ἀφ' ἑαυτῆς, ὅπῃ δὲν ἰξόρη
 μήτε ἀν' αὐτῆ ἢ ἀπὸ μείκτες χρόνος ὑπῆρχεν, ἢ δὲν ὑπῆρ-
 χεν, καὶ ἐπομένως μήτε πῶς, μήτε πότε ἀρχισε νὰ ὑπάρχῃ,
 πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ καταλάβῃ τινὰς τὸτο; Ἄς προσέσωμεν
 τὴν ἀγνοίαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἡ ψυχὴ περὶ τὴν ἐσίαν τῆς,
 καὶ ἂς ἰδῶμεν ἂν εἶναι δυνατὸν εἷς ὄν νοερὸν νὰ ὑφίσταται,
 καὶ νοῆ, καὶ νὰ καταλαμβανῆ ὡς οἰκείας δυνάμεως, καὶ ἔπειτα νὰ

Α'φ' ἧς προὔποτεθῆ τῷτο, εἶναι δ'υκολώτατον εἶπεται
 νὰ ἀποδειχθῆ ἡ ὑπαρξίς τῷ Θεῷ· ὅτι τὸ ὁ Δημιουργός
 τῆς ἐδικῆς μας ὑπάρξεως ἢ ὑφίσταται ἀφ' ἑαυτῆ,
 ἢ ἔλαβε τὴν ὑπαρξίν ἀπὸ ἄλλου. Ἄν τὸ πρῶτον,
 αὐτὸς εἶναι λοιπὸν ἐκεῖνο, ὅπῃ ὀνομάζομεν Θεόν· αὐ-
 τὸς ἔλαβε τὴν ὑπαρξίν ἀπὸ ἄλλου, πρέπει τέλος πάντων
 νὰ καταντήσωμεν εἰς εἷνα Ὄν ὑφιστάμενον ἀφ' ἑαυτῆ, τὸ
 ὅποιον ἔδωκε τὴν πρῶτην ἀρχὴν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἄλ-
 λα, καὶ εἰς ἡμᾶς· αὐτὸ δὲν θέλωμεν νὰ ἀδεχθῶμεν
 μίαν πρῶτον αἰτίαν καὶ ἀποτελεσμάτων ἀπείρων, τὴν
 ὅποιαν τὴν ἐδείξαμεν ἀδυνατῶν, δι' αὐτὸ ὅπῃ, ἀφ' ἧς
 ἀρθῆ ἡ πρῶτη αἰτία, αἶρεται καὶ τὸ πρῶτον ἀποτελε-
 σμα, καὶ ἐπομένως καὶ ὅλα. Ὑφίσταται λοιπὸν εἰς τὴν
 φύσιν εἷνας πρῶτος Δημιουργός, μία πρῶτη αἰτία τῆς
 ὑπάρξεώς μας, καὶ αὐτὴ ὑφίσταται ἀναγκαίως παρ' ἑαυ-
 τῆς. Λοιπὸν δὲν μᾶς μέλει ἄλλο, ὅτι νὰ ἰδῶμεν
 τὰ προσόντα (ιδιώματα), ὅπῃ ἀναγκαίως πρέπει
 νὰ ἀνήκων εἰς αὐτὴν, καὶ τῷτο θέλωμεν τὸ κάμναι εἰς
 τὸ ἐπόμενον Κεφάλαιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῆς Ἰδιοτήτων τῷ Θεῷ.

ΑΡΘΡΟΝ Α'.

Περὶ τῆς Α' ιδιότητος.

Αἰδίου λέγεται εἷνα Ὄν, τὸ ὅποιον δὲν ἔλαβεν
 ἀρχὴν, καὶ δὲν πρέπει νὰ λάβῃ ποτὲ τέλος. Λοιπὸν
 εἷνα

μὴ γινώσκῃ τὸν ἑαυτὸν τε, μήτε νὰ καταλαμβάνῃ τί εἶναι.
 Μυεῖαι γίνονται ἀντιφάσεις ἢ μποροῦσαν νὰ προσεδῶν, τὰς ὅποιας
 τὰς παραξέχουμεν, ὅτι νὰ μὴν ἐκπαιδῶμεν πέρα τῆς δέοντος.

εἷς ὁ ὅτιον ὑφίσταται ἀφ' ἑαυτῆ, πρέπει νὰ εἶναι τέτοιον, (δηλαδή αἰδίου).

Ἐπειδὴ ἀνίσως μίαν φοράν δεῦν ὑπῆρχε, πῶς ἤθελεν ἀρχίσῃ νὰ ὑπάρχη; Αὐτὸ ἢ ἔπρεπε νὰ ἔλαβεν τὴν ὑπαρξίν ἀπὸ ἄλλο, καὶ τότε δεῦν ἤθελεν ὑπάρχη πλέον ἀφ' ἑαυτῆ, ἢ ἤθελε τῷ θεῷ ἢ ὑπαρξίς ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ πῶς ἠμπορεῖ τὸ εἶναι νὰ δώσῃ τὴν ὑπαρξίν εἰς τὸν ἑαυτόν τε;

Μετὰ τὸν ἴδιον τρόπον θέλει ἀποδειχθῆ εὐκόλα, ὅτι εἷς ὁ ὅτιον, ὅτε ὑφίσταται ἀφ' ἑαυτῆ, δεῦν ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ ποτὲ τέλος· διὰ τὴν ἀνίσως ἔχη εἰς τὸν ἑαυτόν τε τὴν διῶαριν τῆ ὑπάρχειν, καὶ ἀν' αὐτὴ εἶναι ὡσμένη μετὰ τὴν φύσιν τε, πῶς ἠμπορεῖ ποτὲ νὰ παύσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ὑφίσταται;

Λοιπὸν ἀπὸ τοῦ νὰ ὑπάρχη ὁ Θεὸς ἀφ' ἑαυτῆ, ἔπεται ἀναγκαίως ὅτι δεῦν ἔλαβεν ἀρχὴν, καὶ ὅτι δεῦν πρέπει νὰ λάβῃ ποτὲ τέλος, τῶν ἑσιν ὅτι εἶναι αἰδίου.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ τῆς Παντοδυναμίας.

Καθὼς ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι ὁ Θεὸς ὁ ὅτιον ὑφιστάμενον ἀφ' ἑαυτῆ ἀποδείχεται ἡ αἰδιότης τε, ἔτι ἀπὸ τοῦ νὰ ἔδωκε τὴν ὑπαρξίν εἰς ὅλα τὰ ἄλλα πράγματα ἀποδείχεται ἡ παντοδυναμία τε.

Διὰ τὴν εἰς ἐκεῖνον, ὅτε ἔχει τὴν ἰσχυρὰ νὰ παράγῃ τὰ πράγματα ἀπὸ τοῦ μηδενός, ὅπερ ἔστι νὰ κἀμῃ τὰ ὑπάρχη ἐκεῖνο, ὅτε δεῦν ὑπάρχει, τί πρᾶγμα ἠμπορεῖ νὰ νομιθῆ ἀδυνατεῖν;

Εἶναι ὡς τῶν εἷς, τὸ ὅτιον εἶναι ἀδαΰατον καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον Θεόν, καὶ εἶναι τὸ νὰ κἀμῃ δύο πράγματα ἀντιφατικά· ἀλλὰ τῶν, ἀντὶ νὰ μειώσῃ τὴν τελειότητά τε, τὴν αὐξάνει ἰσχυρότερον, καὶ τὴν

βεβαιώνει· ὅτι τὶ εἰς ἄλλο τέλος πάντων αὐτῆ ἢ δο-
κῆσα ἀδυναμία τε δὲν καταντᾷ, ἀλλ' εἰς τὸ, ὅτι
εἶναι ἀδυνάτων νὰ εἶναι ἀτελής.

Ἐπειδὴ κανὲν ἄπαγμα δὲν ἔμπορεῖ νὰ ὑπάρχη
χωρὶς νὰ θέλῃ ὁ Θεός, καὶ ὅποτεν αὐτὸς θέλῃ, κα-
νεὲν δὲν ἔμπορεῖ νὰ μὴ ὑπάρχη, αὐτὸ ἔμπορεῖσεν
εὖν ἄπαγμα νὰ ὑπάρχη, καὶ νὰ μὴ ὑπάρχη εἰς τὸν
αὐτὸν καιρὸν, ἔμπορεῖσεν ὁ Θεός νὰ ἀντιφάσκη αὐ-
τὸς ἑαυτῶν, τὸ ὅποιον ἠθέλων εἶναι μεγίστη ἀτέλεια.

Ὅμως ὅλα ἐκεῖνα, ὅπερ δὲν ὀρέχων ἀντίφασιν,
ὅπερ δὲν εἶναι μεταφυσικῶς ἀδυνάτα καθ' ἑαυτὰ, εἰς
τὸν Θεὸν βέβαια εἶναι δυνατά· μήτε ἦεν δυνατά ὅ-
ποτεν αὐτὸς δὲν ἔμπορεῖσεν νὰ τὰ κάμῃ· ὅτι
ποῖος ἄλλος ἠθέλων ἔμπορέσῃ ποτε νὰ τὰ κάμῃ;

Εἰς τὰς ἐδικὰς μας δυνάμεις ἄπειρα ἄπαγματα
εἶναι ἀδυνάτα ὄχι μόνον μεταφυσικῶς, ἀλλὰ καὶ φυ-
σικῶς, καὶ ἠθικῶς· ἐπειδὴ αἱ ἡμέτεραι δυνάμεις εἶναι
πολλὰ ὀρεισυρῆαι, καὶ ἡμεῖς εἰμεθα ὑποκείμενοι
εἰς τὰς νόμους τῆς Φύσεως, ὅπερ ὄντιν εἰς τὰς ἀμετα-
βέβητες νόμους τῶ ἰοῖς Θεῶ. Ὅμως εἰς τὴν δυνάμιν
τῶ Θεῶ ποῖος ἔμπορεῖ νὰ βάλῃ ὄρα, ἀφ' ἧ δὲν εἶ-
ναι ἄπαγμα, ὅπερ νὰ μὴ ἔλαβεν ἄπο αὐτὸν τὴν
ὑπαρξιν, καὶ νὰ μὴ ὑπόκηται εἰς αὐτὸν; Ὅσον ὅτι
τὰς νόμους τῆς Φύσεως, ἐπειδὴ κατεσάθησαν ἄπο αὐ-
τὸν, ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὅπερ ἔμπορεῖ νὰ τὰ ἀφαι-
ρέσῃ τὴν ὄρεσίαν τῶ νὰ τὰς μεταβάλῃ, καὶ νὰ τὰς
καταργήσῃ καὶ τὴν ἀρέσκειαν τῶ;

Ἐντεῦθεν φαίνεται πρῶτον ἡ ἀνοησία ἐκείνων, ὅπερ
ἠθέλησαν τὸν Θεὸν ὑποκείμενον εἰς τὰς νόμους δὲν ἰ-
ξόρω ποίας Ἐμαρμύνης, ἢ ἀνάγκης, ὄντων καθαρῶς
φαντασικῶν, χηματίζοντας μὲ τῶτο μίαν εὐνοίαν τῶ
Θεῶ πάντα ἀτοπον καὶ ἀντιφατικῶ.

Δεύτερον ἡ ἀνοησία ἐκείνων, ὅπερ ἀρνήθησαν τὸ
δυνατὸν τῶ θαυμάτων, ὡς αὐτὸ νὰ μὴ ἦτον ὁ Θεός
κύριος καὶ ὄρεσιασῆς νὰ καταργήσῃ, καὶ νὰ μεταβάλῃ
τὰς ἰδίους νόμους, ὅποτεν ἠθέλε τὰ ἀρέσῃ.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περὶ τῆς Ἀπειρίας, ἔτι Πανσόφου, ἔτι ὧ καὶ
περὶ Προνοίας.

Καθὼς κἀνείνα πρᾶγμα δεῖ ἢ μπορεῖ νὰ ὑφίσταται χωρὶς τὸν Θεόν, ἔτι κὲ κἀνείνα δεῖ ἢ μπορεῖ νὰ συτηρῆται χωρὶς αὐτόν· ἐπειδὴ ἡ συτήρησις δεῖ εἶναι ἄλλο ἢ ἁπλῶς μία ἀκολούθησις ὑπάρξεως, καὶ ἐπομῶς ἕτερον τινὰ μία συνεχὴς δημιουργία. Ὅθεν ἔχοντας κάθε πρᾶγμα μεγαλωτάτην χρείαν τῆς ἀκολουθήσεως τῆς Θεοῦ, ἔτι νὰ συτηρῆται, πρέπει καὶ αὐτὸς νὰ δέσκειται πάντοτε παρῶν εἰς ὅλα, νὰ εἶναι πανταχῶς, νὰ εἶναι ἀπειρος.

Ἡ διωκεκὴς παρσία τῶν εἰς ὅλα τὰ πρᾶγματα, ἡ διωκεκὴς ἐνεργεία τῶν εἰς τὸ νὰ τὰ συτηρῆ, νὰ τὰ διδύσει, νὰ τὰ κυβερνᾷ, ἀπαιτεῖ ὅπως νὰ μὴ εἶναι κἀνείνα πρᾶγμα κεκρυμμένον εἰς αὐτόν, νὰ ἰξυρῆ ὅλα, κὲ ἐπομῶς νὰ εἶναι πάνσοφος.

Καὶ ἐπειδὴ τὰ ἔτι, οἱ αἰῶνες, κὲ ὅλαι αἱ αἰετοὶ τῶν χρόνων δεῖ εἶναι, ἁπλῶς μία στιγμή τῆς αἰδιότητος, ἔτι τῶν ἀπερασμῶν, κὲ τὸ μέλλον πρέπει νὰ εἶναι εἰς αὐτόν γνωστὸν παρομοίως, καθὼς κὲ τὸ παρόν· μάλιστα πρέπει ὅλον νὰ εἶναι διωκεκῶς παρόν εἰς αὐτόν.

Ἀπὸ τῆς ἰδίας ἀνάγκης τῆς διωκεκῆς παρσίας τῶν εἰς ὅλα τὰ πρᾶγματα, καὶ τῆς διωκεκῆς ἐνεργείας τῶν εἰς τὸ νὰ τὰ συτηρῆ, νὰ τὰ διδύσει, καὶ νὰ τὰ κυβερνᾷ, προέρχεται ἐκεῖνο, ὅπως ὀνομάζεται Πρόνοια, ἡ ὁποία εἶναι ἐκείνη ἡ ἰδία ὑπερτάτη καὶ ὑψίστος κυβέρνησις τῶν καθεῖνα πρᾶματος.

Ὅθεν, καθὼς ἀνοήτοι ἦτον οἱ τὴν Εἰμαρμένην φρεσβόλοντες, καὶ ἀπ' αὐτῶν μάλιστα οἱ Στωϊκοί, οἱ ὁποιοὶ ἠθέλων κάθε πρᾶγμα, κὲ αὐτόν τὸν Θεόν ἀπο-
κεί-

κείμνον εἰς τὴν ἀνάγκην, καὶ εἰμαρμένον, ὄντα τῆς ἔπινοιας, τὰ ὅποια αὐτοὶ τὰ ἐπιπραγματοποίησαν εἰς τὴν δόξασιν αὐτῶν· ἕως ἀνόητοι ἦτον καὶ οἱ Ἐπικέρειοι, οἱ ὅποιοι τὸσον τὴν δημιουργίαν τῆς κόσμου, ὅσον καὶ ὅλας τὰς μεταβολὰς τῆς, ἐπλασαν ὅτι κρέμανται ἀπὸ τοῦ αὐτόματου, καὶ ἀπὸ τῆς τύχης, ἀλλὰ ὄντα κατ' ἐπινοίαν ἀδαιμονίως χιμαιρικά.

Αὐτὴν εἰσὶν εἰς δύο ἐπιχειρήματα, ἀπὸ τὰ ὅποια τὸ εἶνα τὸ ἐλάμβαναν ἀπὸ τῆς σύγχυσις καὶ ἀταξίας, ὅπως τῆς ἐφαίνετο, ὅτι ἐβλεπαν μάλιστα εἰς τὴν διαφορὰν τῆς καλῶν καὶ κακῶν, εἰς τὸ ὅποιον θελομένη ἀπαντήσῃ μετ' ὀλίγον, ὁποῦν θελομένη πράγματι θεῶν καὶ τῆς θείας ἀγαθότητος καὶ δικαιοσύνης· τὸ ἄλλο ἦτον, ὅτι αὐτοὶ ἐνόμιζαν ἀνάξιον τῆς θείας μεγαλειότητος, καὶ ἀσυμβίβασον μετὰ τὴν ἀδαιμονίαν τῆς Θεῶν τὴν μέριμναν τῆς ναὶ προσέχη εἰς ὅλα τὰ μικρότατα πράγματα τῆς Παντός.

Ὅμως ἐμποροῦν εἰς τὸν Θεὸν πῶς ἢμποροῦν ναὶ νοηθῆν καμμία διαφορὰ μεγάλη, ἢ μικρὰ; ἢμποροῦν εἰς αὐτὸν ὅλα εἶναι μικρότατα, ὅλα εἶναι ἕδον. Καὶ τί κόπον, ἢ ποίαν μέριμναν ἀνεῖρδενταν αὐτοὶ εἰς τὸν Θεὸν εἰς τὸ ναὶ διοικῆν τὰ πράγματα, ἢ ὅποια ἢθελε παράξῃ τὴν ἀδαιμονίαν τῆς; Ἐκεῖνος, ὅπως ἢμπερесе μετὰ εἶνα μόνον καὶ ἀπλῆν κίνημα θελήσεως ναὶ ἀράξῃ τὰ πάντα ἐκ τῆς μηδενός, δὲν χρειάζεται ἄλλο, ἀλλὰ εἶνα μόνον καὶ ἀπλῆν κίνημα θελήσεως εἰς τὸ ναὶ τὰ σωτηρῆν, καὶ ναὶ τὰ διοικῆν ἕως, καὶ ὅπως τῆς ἀρέσκει.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Δ'.

Περὶ τῆς ἀπλότητος ἢ ἀμαλλοιότητος.

Ὅτι ὁ δημιουργὸς τῆς διανοητικῶν ἐσιῶν ἀρέπει ναὶ εἶναι καὶ διανοητικόν· ὄν, εἶναι πρᾶγμα τὸσον προδηλον
Elem. di Filos. T. III. X καθ'

καθ' ἑαυτὸ, ὅπῃ δὲν χρειάζεται ἀπόδειξιν. Ἡμεῖς ὅμως ἐδείξαμεν εἰς τὴν Ψυχολογίαν (Τμήμ. Α'. Κεφ. Α'.) ὅτι εἷνα Ἰανοντικὸν Οὐ πρέπει ἀναγκαίως νὰ εἶναι ἀπλῆν. Ἐπεται λοιπὸν καὶ ἀναγκαίαν συνέπειαν ὅτι ὁ Θεὸς πρέπει νὰ εἶναι ἀπλῆς.

Ἐνα Οὐ ἀπλῆν πρέπει νὰ εἶναι ἀναλλοιώτου καὶ τὴν εἰσίαν, ἐπειδὴ αἱ συνεχεῖς μεταβολαὶ, ὅπῃ βλέπομεν εἰς τὰς συνετέρας εἰσίας, δὲν προέρχονται ἀπὸ ἄλλο, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν διάφορον ἴαλυσιν τῶν μερῶν τῆς, ἢ ἀπὸ τὴν σέρησιν μερικῶν, καὶ τὴν πρόθεσιν ἄλλων τινῶν. Ὅμως εἰς μίαν εἰσίαν, ὅπῃ δὲν ἔχει μέρη, δὲν ἢμπορεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ κανεὶν ἀπὸ αὐτῆς.

Ὅσον δὲ τὰς ἔροποποιήσεις, ἢ τὰς ἔροπας τῆς ὑπάρχειν εἶναι ἀληθινόν, ὅτι ἡ ἐδική μας ψυχὴ, μὲ ὅλον ὅπῃ εἶναι ἀπλῆ, ὑπόκειται μὲ ὅλον τῆτο εἰς συνεχεῖς μεταβολάς· ὅμως τῆτο εἶναι, καὶ, ἀπόδειξις, ὅτι ἡ ἐδική μας ψυχὴ εἶναι εἷνα ὅν ἐξαρτώμενον, ἐνδεχόμενον, καὶ ὄχι ἀφ' ἑαυτῆς ὑφιστάμενον, ὄχι ὅμως καὶ ἐπιχείρημα δὲ νὰ συμπερανώμεν ὅτι πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὸν Θεόν, ὅ ὅσον εἰς εἷνα Οὐ ἀναγκαῖον, καὶ καθ' ἑαυτὸ ὑφιστάμενον· ἐπειδὴ μὲ τὸ νὰ εἶναι ἴδιον τῆς φύσεως εἷος ἀναγκαῖος Οὐτος τὸ νὰ εἶναι ἀνεξάρτητον ἀπὸ κάθε ἄλλο, καὶ νὰ ἔχη εἰς ἑαυτὸ τὸ λόγον ὄχι μόνου τῆς ὑπάρξεώς τῆς, ἀλλὰ ἀκόμι καὶ τῆς ἔροπας τῆς ὑπάρχειν, ἔπεται ὅπῃ καὶ τὸ εἷνα καὶ τὸ ἄλλο νὰ εἶναι ἀναγκαῖως εἰς αὐτὸν ἀμετάβλητα (ἀναλλοιώτα).

Αὐτὴ ὅμως ἡ ἀναλλοιώτης δὲν σικόνει ἀπὸ τὸν Θεόν, τὸ νὰ ἢμπορῇ εἰς τὸν κόσμον καὶ νὰ μεταβάλλῃ, καὶ νὰ καταργῇ καὶ τὴν ἀρέσκαιά τῆς νόμος, ὅπῃ ἔθεσε, καὶ νὰ κτίζῃ νέα πράγματα, καὶ νὰ ἐξοντόνη τὰ παλαιά, καὶ νὰ κάμνῃ ὅλα ἐκεῖνα, ὅπῃ θέλει· ἐπειδὴ ὅπῃ συμβαίνει κανεὶν ἀπὸ αὐτὰς τὰς μεταβολάς, τῆτο δὲν προέρχεται καὶ συνέπειαν, καὶ θῶς συμβαίνει εἰς ἡμᾶς ἀπὸ μίαν νέαν αἰτίαν, ἢ ἀπὸ

ὑπὸ μίαν νέαν ὑπόφασιν, ἢ ὑπὸ μίαν ἀκαρμίδα, ἢ ἀεροσδόκιτον μεταβολῶν, ἀλλὰ ὑπὸ τῆς ἰδίαν ἀμειβλήτων ὑπόφασιν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Θεὸς (εἰς τὸν ὁποῖον τὸ ἀπερασμῶν καὶ τὸ μέλλον εἶναι παρὸν) ἀπεφάσισεν ἀπ' αἰῶνος νὰ κάμνη ὁπόταν, καὶ ὅπως τὸ ἀφῆση ταύτῃ, ἢ ἐκείνῃ τῇ μεταβολῇ εἰς τὰ κτήματα ταῦτα.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Ε'.

Περί τῆς Α' γαθότητος, ἔ Δικαιοσύνης.

Αγαθὸν ἡμεῖς λέγομεν ἐκεῖνον, ὅπῃ μᾶς κάμνει καλόν· καὶ ὅσον περισσότερον καλόν κάμνει, καὶ ὅσον ὀλιγώτερον εἶναι ὑπόχρεος νὰ τὸ κάμνη, καὶ ὅσον ὀλιγώτερον ἴδιον ἀφῆσον ἔχει εἰς τὸ νὰ τὸ κάμνη, τόσον περισσότερον ἀγαθὸν τὸν λέγομεν.

Λοιπὸν ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα εἰς τὸν Θεὸν συζέχων εἰς ἄκρον βαθμὸν· ἐπειδὴ ὅλα τὰ καλά, ὅπῃ ἔχομεν ἀρχίζοντας ὑπὸ τῆς ὑπαρξίν, τὰ ἔχομεν ὑπὸ αὐτὸν· καὶ μῆτε πρὸς τὸ νὰ ὑπάρχωμεν ἠμπορέσει νὰ εἶναι χρεώσης κανενὸς πράγματος εἰς ἡμᾶς, μῆτε κανενὸς ἀφῆσον ἠμπορεῖ ποτὲ νὰ ἔχη μετὰ πάντα εἰς τὸ νὰ μᾶς δὲργετῇ αὐτὸς, ὅπῃ δὲν ἔχει κάμνιαν χρεῖαν ὑπὸ ἡμᾶς, καὶ δὲν ἠμπορεῖ μῆτε νὰ ἐλπίσῃ, μῆτε νὰ φοβηθῇ τίποτε ὑπὸ ἡμᾶς.

Εἶναι μὲν ὅλον τῆτο ἀνθρώποι, οἱ ὁποῖοι τολμῶν νὰ ἀφῆπονενται ὑπὸ τὸν Θεὸν, καὶ αὐτὶ νὰ τῶ εἶναι δὲχάρισαι διὰ τὰ καλά, ὅπῃ ἔλαβαν ὑπὸ αὐτὸν, τὸν κατηγορεῖν ἀχαιείως, ὅτι δὲν τῶ ἔκαμε μεγαλύτερον καλόν.

Ὅμως αὐτὸ ὅ ὕαλος ἐφῆπονενταν, διὰ τὴν δὲν εἶναι ἀμαρτία, ἢ ἡ τζικνίδα, διὰ τὴν δὲν εἶναι τελευτάφυλλον, ἢ τὸ μολύβι, διὰ τὴν δὲν εἶναι μάλαμα, ἢ ὁ φύλλος, διὰ τὴν δὲν εἶναι ἐλέφαντας, ἢ θέλαμε νομίσῃ

τὰ ἀπάγονά τες δίκαια; ἢ τί ἤθελε γῆν εἰς οὐρανὸν, ὁ ὁποῖος λαμβάνοντας ἑκατὸν φλωρία ἀπὸ κἀνείνα, ἤθελεν ἔχει τὴν αὐθάδειαν νὰ κατηγορήσῃ τὸν ἀεργέτιν τε, ἢ τὴν ἐχάρισον χίλια;

Ὅμως εἴμεθα ὑποκείμενοι, λέγου μπεικοί, εἰς πολλὰ κακά, ἀπὸ τὰ ὅποια ἠμποροῦσεν ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ.

Διὰ νὰ ἀποκλειθῶμεν εἰς αὐτὸ τὸ ἀπάγονον, πρέπει πρῶτον νὰ δεσείλωμεν ἐκεῖνα τὰ κακά, ὅπερ προέρχονται ἀπὸ λόγον μας, καὶ δεῦρ τὰ ὅποια ἠθέλωμεν εἶδαι ἀδικοὶ νὰ κατηγορῶμεν ἄλλους, καὶ ἐκεῖνα ὅπερ γινώσκονται ἀπὸ ἀνάγκην τῆς φύσεως. Τὰ κακά διαίρονται, καθὼς εἶπαμεν εἰς τὴν Ψυχολογίαν, εἰς κακά τῆς σώματος, καὶ εἰς κακά τῆς ψυχῆς. Λοιπὸν τὰ κακά τῆς ψυχῆς, ὅποια εἶναι ἡ ἀδημονία, ὁ φόβος, οἱ ἀγανακτισμοί, τὰ μίση, αἱ ενοχωαίαι, αἱ λύπαι, θέλωμεν ἰδῆ εἰς τὴν Ἡθικῶν, ὅτι προέρχονται τὰ δευσιώτερα ἀπὸ τὴν κατάχρησιν, ὅπερ κάμνομεν τῆς φαντασίας, καὶ τῆς παθῶν, καὶ ὅτι κάμνοντες μίαν καλλιτέραν χρῆσιν, ἠμποροῦσαμεν ὅλα, ἢ σχεδὸν ὅλα νὰ τὰ ἀποφύγωμεν.

Μεῖζον τὰ κακά τῆς σώματος. Ὅμως καὶ ἀπὸ αὐτὰ πόσα ὀλίγα εἶναι ἐκεῖνα, ὅπερ δεῦρ προέρχονται ἀπὸ ἔδικόν μας σφάλμα! Καὶ πῶς νὰ κατηγορήσωμεν δεῦρ αὐτὰ τὸν Θεόν, ἢ τὴν Φύσιν εἰς καιρὸν ὅπερ τὸ σφάλμα εἶναι ἔδικόν μας;

Ὅσον δεῦρ ἐκεῖνα, ὅπερ δεῦρ κρέμανται ἀπὸ λόγον μας, καὶ εἰς τὰ ὅποια μόνον ἠμποροῦσε νὰ πέσῃ ἡ μεμφιμοιρία μας, πρέπει νὰ ἀφαιρέσωμεν πρῶτον ὅλας τὰς πόνους, ὅπερ χρῆσιμόν ἐστιν νὰ μᾶς χορηγήσῃ μίαν μεγαλιτέραν ἡδονὴν, ἢ ἀνταμείβονται μὲ μίαν ἀνάλογον ἡδονὴν. Ἡ πείνα, καὶ δίψα, ἡ καύσις, καὶ ἡ ψύχρα, ποῖος θέλει εἰπῆ ὅτι εἶναι κακά, ὅποταν μὲ τὸ φαγιτὸν καὶ μὲ τὸ πιετόν, μὲ τὴν δροσίαν καὶ μὲ τὴν ζέσαν ἠμποροῦν νὰ ἀδαμυθῶν; Ποῖος θέλει εἰπῆ, ὅτι ὁ κόπος εἶναι κακόν, εἰς καιρὸν ὅπερ

ἢμπορεῖ νὰ ἀδραμυθῆθῃ μὲ τὴν ἀνάγκησιν; Πόσοι μάλιστα δεῦν ἐπιθυμῶν, καὶ δεῦν κινηθῶν αὐτὰ τὰ κακά, ὅπῃ τ' αὐτῶν δεῖ νὰ ἀπολαύσων μὲ ταῦτα ζωρότερα τὴν ἡδονῶν, ὅπῃ ἀκολυθῶν; Ἡ' τον ἀξίωμα καὶ αὐτῶν τῶν θερμῶν ἐπικερφῶν, ὅτι ἔπρεπε νὰ δοκιμάσων κάποιαν ἀλγυθῶνα, δεῖ νὰ ἀπολαύσων ὕστερα τὴν ἡδονῶν τῆς ταχεῖας παύσεως τῆς. Διὰ τὴν πῶσαι ἡδονῶν μᾶς πορέρχονται ἀπὸ αὐτῶν τὴν ταχεῖαν παύσων τῆς ἀλγυθῶνος, τὸ ἀπέδειξε καὶ πλάτος ὁ Συγγραφεὺς τῆς Βιβλίας, ὅπῃ ἐπιγράφεται, Ἰδέαι θεῖς φύσεως ἡδονῆς, τὸ ὅποιον τὸ ἀνεφέραμν εἰς τὴν ψυχολογίαν (Τμήμ. Β'. Κεφ. Δ'. Α' ρθρ. Α').

Λοιπὸν ἀνίσως ἀφαιρέσωμν ὅλα αὐτὰ τὰ κακά, πῶσαι μὲνν ἐκεῖνα, δεῖ τὰ ὅποια ἢμπορῶμν νὰ παραινόμεθα; Καὶ αὐτὰ ποῖος ἰξόρει, αὐ' δεῦν μᾶς πορροτοιμάσων τὴν ὁδὸν εἰς καλὰ ἀσυγκρίτως μεγαλήτερα; Ὁ Θεὸς βέβαια μᾶς ἔδωκε μίαν ψυχὴν φύσει ἀθάνατον, μᾶς ἔκαμν ἐλδύθερος, μᾶς ἔκαμν ἐπιδεκτικὸς ἀξιότητος καὶ ἀναξιοτήτος, ἀμοιβῆς καὶ τιμωρίας· ἡ ἀξιοτῆς σιωσίσεται εἰς τὴν ἀρετῶν, μία ἀπὸ τὰς ἀρετῶν εἶναι ἡ ἀνοχή τῶν κακῶν. Πόσον ἔπρεπε νὰ μᾶς ἐμψυχώσων ὅλα αὐτὰ αἱ θεωρίαι, δεῖ καὶ πισδύαμν ὅτι μὲ τὴν βραχυὸν δρόμον τῆς παρῆσης ζωῆς, πρέπει νὰ μᾶς δεδεχθῆ μίαν ἄλλη ζωὴν ἀθάνατος, εἰς τὴν ὅποιαν πρέπει νὰ μᾶς δοθῆ ἡ ἀπαμειβῆ τῶν δεινῶν, ὅπῃ ἡθέλαμν ὑποφέρῃ ἐδῶ μὲ ὑπομονῶν; Καὶ εἰς αὐτῶν τὴν θέσασιν πῶς ἢμπορῶν αὐτὰ νὰ ὀνομαθῶν κακά; ἢ πῶς ἢμπορῶμν νὰ ἀδραπνεθῶμν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀμοιβῆς πορροτοῖ αὐτῶν ἀλγυθῶν ἔθηκε, ἢ μάλιστα νὰ μὴν τὸν δὶχαιρῶμν, ὅπῃ δεῖ μέσων αὐτῶν μᾶς ἐχορήγησε τὰ μέσων τῶν νὰ φθάσωμν εἰς ἀπολαύσων οὐτελεσάτων καλῶν;

Ἰδῶ μὲ τὴν ἔσπον μᾶς ἀναγκάζει καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος νὰ παύσωμν ἀπὸ καθε ἀδραπῶνον δεῖ τὰ κακά τῆς παρῆσης ζωῆς, καὶ μᾶς ὀδηγεῖ εἰς ἐκεῖνῶν τὴν ἀλή-

§26 Μέρος Δ'. Φυσική Θεολογία.

ἀληθείαν, ἧ δὲ τῆς ὁποίας ἠμπορεῖ νὰ μᾶς βεβαιώσῃ μὴ ταῦτα καὶ ἡ Θρησκεία.

Δίκαιος εἶναι ἐκεῖνος, ὅπῃ δίδει εἰς κάθε σῶμα ἐκεῖνο, ὅπῃ μὴ λόγῳ τῷ ἀνήκει, καὶ ἀδίκος ἐκεῖνος, ὅπῃ ἀρνεῖται, ἢ ἀφαιρεῖ ἀπὸ ἄλλον ἐκεῖνο, ὅπῃ δικαίως ὀφείλεται εἰς αὐτόν.

Λοιπὸν καὶ τέτρω τῶν ἐννοίαν, ὁ Θεὸς βέβαια δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι πρὸς ἡμᾶς ἀδίκος, ἔξῃ τὶ ἡμεῖς βέβαια δὲν εἶχαμε κανένα δίκαιον εἰς αὐτόν πρὸ τῆς τῆς ὑπάρχαμε καὶ ὅμως τῶν ὑπαρξίν, καθὼς καὶ ἄλλα πράγματα, ὅπῃ ἔχομε ἀπὸ αὐτόν, τὰ ἐλάβομε ὅχι ἔξῃ κανένα δίκαιόν μας, ἀλλὰ χάριν, καὶ ἔξῃ ὀφεισίων. Αὐτὸς ἠμπορεῖ λοιπὸν καὶ νὰ μᾶς ἀφαιρέσῃ ὅτι θέλει, χωρὶς νὰ εἶναι ἀδίκος πρὸς ἡμᾶς. Ἐξῃ ὅμως ἀπὸ τὸ δίκαιον, ὅπῃ γινάται ἢ ἀπὸ συνθήκῃ, ἢ ἀπὸ προηγουμένη κυριότητα, τὸ ὁποῖον βέβαια εἰς ἡμᾶς λείπει ὡς πρὸς τὸν Θεόν, εἶναι σῶμα ἄλλο δίκαιον, τὸ ὁποῖον ἀντὶ δικαιοσύνης, ἠμπορεῖ νὰ ὀνομαθῇ δίκαιον τῷ καθήκοντος, καὶ εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ ἔχει ὅποιος πράττει καλά ἔξῃ νὰ λάβῃ ἀνταμοιβήν.

Λοιπὸν μερικοὶ σοχάζονται, ὅτι ὁ Θεὸς ἔλειψεν εἰς αὐτὸ, μὲ τὸ νὰ βλέπεν ὅτι εἰς τέτρω τῶν ζωῶν πολλαὶ ἄτυχέστεροι φαίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ κακοὶ, ἢ οἱ καλοὶ.

Ὅμως κοντὰ ὅπῃ αὐτὴ ἡ δὲ δαιμονία τῆς εἶναι περαιοτέρου δοκῆσα, ἢ ἀληθείης, καθὼς ὅπισθεν εἶπαμε (Τμήμ. Ε'. Κεφ. Δ'. Ἀρθρ. Δ'), προσέτι ἐκεῖνος μόνον ἠμπορεῖσε νὰ ἀπαπονηθῇ ἔξῃ τῆς εἰς τὸν Θεόν, ὅποιος ἠθέλε νομίζῃ, καθὼς οἱ ἀνόητοι Ἐπικέρειοι, ὅτι ὅλα τελειόνεν μὲ τὸν θάνατον τῷ σώματος, καὶ δὲν ἠθέλε γνωρίζῃ τὴν ὑπαρξίν μιᾶς μελλούσης ζωῆς, ἧ δὲ τῆς ὁποίας μᾶς βεβαιόνεν ἐπίσης ὁ ὀρθὸς λόγος, καὶ ἡ Θρησκεία, καὶ τῶν ὁποίων τῶν ἀπεδείξαμε πληρέστατα εἰς τῶν Ψυχολογίαν (Τμήμ. Α'. Κεφ. Β').

Κεφ. Β'. Α' ρθ. ς'. Τελειότης, ζτ. 327'

Δεν πρέπει λοιπόν να αμφιβάλλωμεν, ότι ο Θεός δεν είναι δικαιοτάτος και τέλει τὴν εἴησιν, καὶ ὅτι καθὼς εἰς τὴν τὴν ζωὴν μᾶς ἕκαμεν ἐπιδοκτικὰς ἀρετῆς καὶ τὸναντίον, ἔτω καὶ εἰς τὴν ἀπλήν ζωὴν δεν πρέπει να ἀποδώσῃ εἰς τὸν καθ' ἑαὶ τὸσση μεγαλητέρα ἀμοιβὴν, ὅσση μεγαλήτερα καλὰ ἠθελε παράξῃ, καὶ ὅσον ἠθελεν εἶναι ἀξίος αὐτῆς τῆς ἀμοιβῆς καὶ τὴν ἀνοχλὴν τῆς δεινῶν τῆς παρῆσης ζωῆς.

Λ Ρ Θ Ρ Ο Ν Σ'.

Περὶ τῆς Τελειότητος, ζ Ε' μότιος.

Εἷνας Θεός αἰδῖος, ἀπειρος, παντοδύαμος, πάνσοφος, προνοητικός, ἀπλῆς, ἀναλλοίωτος, ἀγαθώτατος, δικαιοτάτος, καθὼς τὸν ἀπεδείξαμεν, πρέπει να ὀνομαδῆ τελειότατος. Ὅμως χωρὶς τῆτο, εἷνας ὅπῃ ἔχει εἰς ἑαυτὸν τὸν λόγον τῆ κάθε πράγματος, δεν ἠμπορεῖ να εἶναι ἐλλειπῆς εἰς τίποτες, ἔτε ἠμπορεῖ να ἐπιθυμήσῃ μεγαλητέραν τελειότητα ἀπὸ αὐτῆ.

Μ' ὅλον τῆτο ἠθελεν εἶναι ἐλλειπῆς εἰς τὸ πλέον μεγαλήτερον ἀνίσως δεν ἦεν εἷνας, καὶ ἀνίσως ἔπρεπε να μοιράξῃ μετ' ἄλλας ἢ τὴν ὑπαρξίντα, ἢ τὴν δύναμίντα· ὅμως τῆτο τὸ ἴδιον ἀποδείχνει ὅτι εἶναι εἷνας μόνος, καὶ πλὴν αὐτῆ ἔστι Θεός ἕτερος.

Ὅτι εἶναι εἷνας μόνος Θεός, ἀρκετὴ τὸ ἐγνώρισαν καὶ οἱ παλαιοὶ Φιλόσοφοι, μ' ὅλον ὅπῃ δεῖ να μὴ ἐναντιωθῆν εἰς τὸ δίκολόπισον καὶ εἰς τὴν φεικτὴν δεισιδαιμονίαν τῆ λαῶ, τῆς ἀφίαν να πλάττην πολλὰς Θεοὺς, καὶ να τῆς λαξέδεν καὶ τὴν ἀρέσκειαν τῆς. Εἰς τῆτο τὸ δόγμα ἀπέβλεπον ἢ διδασκαλία τῆ Πυθαγόρα, τῆτο ἐπρέσβδαν φανερά καὶ ὁ Σωκράτης (1),

(1) Ὁ Σωκράτης δι' αὐτὸ τῆτο, ὅπῃ ἐπρέσβδεν εἷνας μόνον Θεόν, κατεδικάσθη δεῖ σκώλειων τῆ Αὐτῆ, καὶ Μέλιτος τῆ παπάδων τῆ εἰδώλων να πῆ τὸ κώειον.

ἢ Πλάτων, καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ Ζεῶν, μὲν ὅλον ὅπερ
 δεῦν εἶχαν ὅλοι παρὰ Θεῶν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν εὐ-
 νοίαν. Τῆτο τὸ διδύκρινον παρὰ πλείον ἀπὸ κάθε
 ἄλλον ὁ Κικέρων, καὶ ὡς καὶ οἱ ἴδιοι Ποιηταὶ μᾶς ἔ-
 δωκαν φανερά δειγμάτων τῆτο, καθὼς ὁ Σοφοκλῆς (1)
 ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ ὁ Πλάτων, καὶ Βιργίλιος, καὶ
 Οὐράτιος ἀπὸ τῆς Λατίνικης.

Καὶ τῆ ἀληθείᾳ ἀνίσως ἦτον πολλοὶ Θεοὶ, ἢ ἡ-
 θελον εὐχαριᾶται ὁ εἷας ἀπὸ τὸν ἄλλον, καὶ δεῦν ἡ-
 θελον εἶναι πλέον Θεός· ἢ ἡθελον εἶναι ὅλοι ἀνε-
 ξάρητοι, καὶ τότε ἡθελον ἐρωτήσῃ τινᾶς, αὐτὸν εἰς τὴν
 κτίσιν τῆ κόσμου καὶ τῆ ἀνθρώπων εἷας μόνος ἐμέ-
 θεσον, ἢ παρὰ πλείον; Εἰς τὴν πρώτην περὶ τῆσιν,
 εἰς τί ἐχρησίμευαν αὐτοὶ οἱ ἄλλοι κηφύες Θεοὶ, καὶ
 πόθεν ἠμπορεῖσε νὰ συμπερανθῆ ἢ ὑπαρξίς τῆς; Εἰς
 τὴν δευτέραν, εἶπε σύμφωνα ὑποτεθεῖν αὐτοὶ οἱ Θεοὶ
 πρὸς ἀλλήλους, ἢ ἀσύμφωνοι, δεῦν ἠμπορεῖν ποτὲ νὰ
 εὐνοθεῖν εἰς τὴν ποίησιν εἷος καὶ τῆ αὐτῆ ποιήματος,
 καὶ νὰ ἐνεργῆ ὁ εἷας ἐπάνω εἰς τὸν ἄλλον, καὶ
 εἰς νὰ κρέματα εἷας ἀπὸ τὸν ἄλλον, καὶ καὶ νὰ
 παύσῃ καθ' εἷας ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι Θεός. Εἰς ἄρα
 Θεός, Εἰς ταῖς ἀληθείαισιν, ὡς ἔφη καὶ Σοφοκλῆς, καὶ
 πλὴν αὐτῆ ἐκ ἑστὶ Θεός ἕτερος, ὡς αὐτὸς ἔφη ἐν ταῖς
 Ἱεραῖς Γραφαῖς.

Π Ι-

- (1) Ο' Σοφοκλῆς εἰς μίαν ξαγασίαν τε λέγει φανερά·
 „ Εἰς ταῖς ἀληθείαισιν, εἰς ἑστὶ Θεός,
 „ Ὅς ἔρανον τ' ἐτόξε καὶ γαῖαν μακρὰν,
 „ Πόντη τε χαροποιὸν οὐδμα, καὶ νέμων βίας
 „ Θνητοὶ δὲ πολλοὶ καρδίαν πλανώμενοι,
 „ Ἰδρυσάμεθα πημάτων παρὰ ψυχὰς
 „ Θεῶν ἀγάλματ' ἐκ λίθων ἢ χαλκῆων
 „ ἢ χρυσοδέκτων ἢ ἐλεφαντίνων τύπες
 „ Θυσίαις τε τῆτοις καὶ καλαῖς πανηγύρεϊς
 „ Τύχοντες, ἕως εὐσεβεῖν νομίζομεν.

Καὶ Φιλήμων.

- » Θιον δὲ πειῖον, εἶπέ μοι, νομισέον;
- » Τὸν παῖδ' ὀρώντε καυτὸν ἔχ' ὀρώμενον.

Καὶ Ὀρφύς.

- » Μῆτρον δ' ἐσὶν οὐρανὸν κόσμιο ἀνάκτα.
- » Εἰς ἐς αὐτογενῆς, εὐὸς ἔκγονα πάντα τέτυκτα
- » Ἐν δ' αὐτοῖς αὐτὸς πειγίνεται καὶ τις αὐτὸν
- » Εἰσορῶσα θνητῶν, αὐτὸς δὲ γὰρ πάντα ὄραται
- » Οὗτος δὲ ἀγαθοῖσιν κακὸν θνητοῖσι δίδωσι.
- » Καὶ πόλεμον κρυάσεται ἢ ἀλγέα δακρυόεντα
- » Οὐδέ τις ἐστ' ἕτερος χρεὶς μεγάλῳ ἀνάκτω κτ.

Καὶ Πυθαγόρας.

- » Εἴ τις ἐρεῖ Θεός εἰμι πάρεξ εὐὸς ἔτος ὀφείλει
- » Κόσμον ἴσον τέτῳ σήσας εἶπεν ἑμὸς ἔτος.
- » Κεχὶ μόνον σήσας εἶπεν ἑμᾶς. ἀλλὰ κατοικεῖν
- » Αὐτὸς ἐν ᾧ πεποίηκε.

Καὶ ἄλλοι πολλοὶ, τῶν ὁποῖος δέλεος τῆς εὐρῆ συναδρῆσι μῆνε
αἰς Ἰεσῖνον τὸν Φιλόσοφον ἐπ' τῷ περὶ Θεῶν Μοναρχίας.